

ТИЖНЄВИК: REVUE NEUFMOISIAIRE: ТІЖНЕВІК: REVUE NEUFMOISIAIRE: TRIDENT

Число 6 (112), рік видання IV. 5 лютого 1928 р. Ціна 3 фр. (Prix 3 fr.)

Паризь, неділя, 5 лютого 1928 року.

За останній час совітські газети сильно стрівожені. Де далі то в них все сильніше й сильніше проступає стурбованість, погано прихованій переляк влади, що його викликає невдача хлібної кампанії. Особливо турбують окупантів справи заготовлення — чи то здирання — збіжжя на Україні та Північному Кавказі.

Власне, криза зазначилася давніше, ще в жовтні. Вже тоді «здириальний» апарат почав не доброяти; кількість хліба, що його постачало село на вивіз, раптом зменшилася. Та одразу більшевики ніби не розуміли сути справи: заспокоювали себе бездоріжжям, лихою годиною. Це, мовляв, явище тимчасове: адже селянство повинно ставитися з прихильністю і довір'ям до своєї «робітничес-селянської» влади і до всіх її заходів. Була надія погадодити становище звичайними домашніми засобами. Та внутрішній заколот, що роздирає і роздирає пануючу партію, гостра боротьба з опозицією не давали зможи керовникам з більшою уважністю поставитися до цього явища. Але по-ки сяк так, хоч на час, впоралися з опозицією, припекло.

Нарешті і всесильним червоним панам стало ясно: українське село хліба не дає і не хоче давати.

І от газети совітські повні трівожних звісток про наради, директиви з центру, справовдання з місць, про хід хлібної кампанії. Шукають причин. І вже, крім лихого стану доріг, морозів та завірюх, згадують і про інше: «халатність», «недобросовестність» та «бездіяльність» відповідних органів влади, злочинну спекуляцію та шалену агітацію куркулів, що по-за їх плечима виступає грізна тінь контр-революції.

Шукаючи способів запобігти лихові, совіти спинилися на двох.

Вони намагаються з одного боку — задоволінити село крамом, якого йому так бракує і в якому воно почуває таку гостру потребу, а з другого — залякати його.

Складено й оповіщено широкі плани постачання краму, та товарів не вистачає і нема звідки їх узяти: те, що посилається, гається в дорозі, не доходить, а коли потрапляє на село, то виявляється, що то речі — ні кому не потрібні, як модні черевики «шімі» то-що. З Лівобережжя повідомляють: «фактически план выполнен в самых ничтожных размерах»... «Товары маринуются в складах...» («Ізв.» ч. 16). В Одесі видано наказа: «дефіцитні товари, а саме: консерви натуральну каву, какао, прянощі, маслини, халву, горіхи, мак — одпускайте тільки пайщикам і селянам, що здають дзерно». («Ізв.» ч. 16).

Отже не диво при такому господарстві, що з заходами здобути у селян збіжжя на обмін на какао не щастить. Зостається вдатися до другого, здавна випробованого і такого звичайного і любого большевикам, способу — терору. В листі селянина з Ставропільшини, як і завжди такому редумленому і фактичному, подано де-які характерні риси цієї «здиральної» кампанії, цих спроб залякування. Поруч з конфіскацією селянського добра, про яке він говорить, вsovітських газетах знаходимо довгу низку звісток про боротьбу з «частником» — приватним крамарем, про арешти, засудження, конфіскацію збіжжя, млинів та іншого майна, а далі без краю — догани своїм агентам невправним, звільнення з посад, притягнення до суду, кари сувері аж до рострілу включно і то «в ускоренном порядке», як от комісара Новікова на Кавказі. Отже маємо хлібний терор.

Перед нами справжня істерика окупаційної влади, що тратить певність в собі, з такими характерними і такими раптовими переходами од привабливих обіцянок, ласкавого говорювання та задобрювання до загроз, залякування карами і рострілів. І ця істерика цілком зрозуміла, коли згадати, як багато залежить большевикам на хлібному експорті.

Які ж наслідки всіх цих зусиль? Невдачу всіх заходів здобути на Україні хліб констатує офіційна заява високоавторитетної особи — самого наркомторга України Чернова, який в розмові з співробітником «Ізвестий» 18 січня заявив: «о переломе на Україне говорить рано» («Ізв.» ч. 16).

Зате можна говорити про інше: про активність села, яку ми вже не раз одмічали на сторінках «Тризуба», про те, що село починає розуміти свою силу і починає цю силу показувати Москві. Певно,

може й цього разу, напруживши всі свої зусилля, Москва спроможеться видерти ще якусь кількість хліба в українського селянина, але з тої виразної позиції, яку зайняв він в цій справі, виглядає справжня загроза для окупантів: економичний бойкот Україною ненависної влади.

Два ювілеї.

Зараз святкуємо ми десятиліття відродження нашої державності, святкуємо скромно на вигнанні. Три місяці тому святкували свій ювілей вони — владарі ССР, ті, що захопивши в свої руки владу в Росії, пізніше гвалтом і насильством знищили молоді паростки нашої державної будови; їх святкування було пишним і гучним й відбувалося воно не в емігрантських осередках, а на своїй землі.

Цього одного протиставлення ніби вистачає для того, щоби зробити висновок, що вони є переможці, що їм належить будучина, а нам лише згадка про минуле та гіркий хліб вигнання. Так принаймні уже давно розв'язав для себе справу пересічний обиватель — ця найбільш обмежена, але, на жаль, так значно поширена верства серед людської породи, ѹ там, на наших землях, і тут, на еміграції. По той бік Збруча він, підписавши низки покаянних заявлень й вступивши на совітську службу, констатує, що совітська влада на Україні є єдино можлива і що вона, по-за всяким сумнівом еволюціонує; по цей бік Збруча, на тій частині нашої національної території, яку колись Драгоманов називав смітником Європи, він, український обиватель, вже давно розперезався, вже давно поводить себе так ніби нема і не було 22 січня, нашої визвольної боротьби; він «орієнтується», зав'язує блоки, улаштовує подорожі по золоте руно, цілою своєю поведінкою підкреслює, що він нічого спільногого не хоче мати з тими божевільними які хотіли створити українську державність і цієї наївної мрії не залишили ще й досі. Та й серед нашого табору, табору тих, що покинули рідний край з гаслами боротьби, скільки викрилось за ці роки тих, для яких звання емігранта було лише охоронним кольором, тих, які по суті були й залишилися обивателями найчистішої води; вони дезертували; пішли у Каносу, стали у найми до чужих, зробилися ренегатами і їм так само наша поразка видається безсумнівною.

Але проте все таки для всіх тих, що для них людський розум не ототожнюється з тупою обмеженністю обивательської коротковорості, питання про те, чия є перемога по цих десяти роках, іхня чи наша, які досягнення і які перспективи у них і у нас, лишається вартим уваги і обмірковання.

Приступаючи до вияснення цього питання насамперед треба скинути з рахунків той момент, який в погляді індивідуального, особистого, являється рішаючим, але який є *quantité négligeable*, коли спра-

ву трактувати з погляду історичного, коли бачити в ній певний процес. Справи не рішає і не розв'язує той факт, що ми тепер є на еміграції, а вони панують на Україні і в цілому ССР. Це могло би мати значіння лише в зв'язку з фактом завершення певного історичного циклу, з фактом стабілізації відношень на Сході Європи. Сам же по собі цей факт, який для обивателя говорить все, не має жадної ваги. Справа полягає і висновки залежать від результатів аналізу того історичного процесу, який привів нас до конфлікту з ними, який є движучою пружиною тої захованої боротьби, що є зараз, і одвертої, що має бути в будуччині.

Суть тих історичних подій, які ми переживаємо, полягає в захопленні Сходу Європи взагалі, України зокрема, процесом відродження недержавних націй. Загальний процес демократизації Європи, здійснення принципів того державного ладу, який був проголошений великою французькою революцією, в специфічних умовах і обставинах Центральної і Середньої Європи мусів набрати особливого характеру. Тут він вилився передовсім в формі національного відродження. XIX вік був періодом, коли цей процес набрав особливої інтенсивності в Австрії і підготовив те розв'язання національних проблем національностей, приналежних до австро-угорської монархії, яке здійснилось після великої війни. Розвиток господарських і соціальних відносин на Сході Європи загалом відбувався з великим опізненням. Так само з опізненням захопив нації Сходу Європи загально європейський процес відродження недержавних народів. Надзвичайно мляво й повільно розвивались ці процеси на Сході Європи аж до великої європейської війни, що й уможливлювало існування імперії народів — царської Росії. Але в зв'язку з подіями, що мали місце під час війни, темп розвитку цього процесу національного відродження і національного визволення на Сході Європи набирає дуже інтенсивного характеру.

Українська визвольна боротьба й українська революція є один з ланцюгів цього загального процесу. Десять років тому нами були декларовані принципи національної державності, була зроблена спроба реалізувати їх в житті, перевести віdbудову державності. Аналізуючи обставини тодішнього часу, степень розвитку нашої свідомості і нашої організації, тепер ми можемо сказати, що було тоді дуже мало надії і шансів закріпити і ствердити остаточно наше національно-державне будівництво. Хотіли ми попередити розвиток історичного процесу і нам це не вдалося. Але події продовжували йти своєю чергою і тепер по десяти роках ми низкою виразних і очевидних фактів можемо ствердити дальший інтенсивний зрост перебудови відносин на Сході Європи, а тим самим наближення для нашого остаточного визволення, дня віdbудови української самостійної держави.

В листопаді спадкоємці влади російських царів, інтернаціональні бандити з ВКП, святкували десятиріччя своєго панування в ССР. Яка колосальна ріжниця між тим, що вони одержали і що вони мають тепер. Величезна російська імперія, одна з могутніших держав в світі, зникла вже повні і безповоротно. Теперішня ССР стратила з давньої

спадщини Фінляндію, Латвію, Естонію, Польщу, до якої прирізано на підставі ризького миру величезні простори етнографично не-польських земель, Литву, Бессарабію, Манджурію, яка фактично була під російською владою, частину Далекого Сходу, які опановані жовтоюрасою; СССР стратила давні впливи в Персії і на Балканах, позбавилася всякого значіння в Європі. потерпіла колосальний крах в своїй спробі вмішатися в китайські події, звелась на становище якоїс екзотичної держави, як Албанія чи Абісинія. Це — «досягнення» з обсягу політичного престижу за ювілейне десятиліття. А хиба краще стоять справа в обсягу господарських досягнень. В той час, коли європейська господарська культура з часів великої війни має цілу низку дуже поважних успіхів, що значно випередили довійськовий рівень, для СССР в багатьох галузях господарського життя російський го по-дарський примітів'яз 1913 року ще й досі являється недосяжним ідеалом. Поруч з цим повний занепад російської культурної і наукової творчості, занепад російської літератури і штуки, підрив моральних принципів. Вся ця атмосфера розкладу і роспаду доповнюється образами тої самоліквідації, яка відбувається в рядах пануючої в СССР олігархії — ВКП; боротьба між сталінцями і опозицією, боротьба, що прямує до взаємного знищення, набрала своїх найбільш виразних форм, як раз в часи ювілейних сєяткувань. Єдина організована сила, яка була в СССР, яка затратила стільки енергії, щоби надати життю певні організовані форми, сама підпала впливам загальної атмосфери роскладу і вмирання. Можна з великою дозою певності припускати, що пануюча олігархія тепер напів розложена, тримає в своїх руках владу тільки через те, що її нікому у неї взяти. Бо справді, яких претендентів на владу можуть висунути росіян? Народні маси, національний геній яких виявився в створенні большевицької доктрини? Білих генералів чи Мілюкових, що й досі солодко мріють про російську державу з довоєнними межами і маштабами? Нам кажуть, що всі ці факти є вияв роскладу і підупаду большевизму. Але чи не являються вони фактами, які у першу чергу свідчать не про упадок большевизму, а про створення нових умов і обставин для сучасного і майбутнього російської нації. Довоєнна російська імперія, її господарка, її культура і наука базувалися на підпорядкованні державному російському народові всіх націй і народів, що жили в межах колишньої Росії. На потреби російської культури йшли всі матеріальні та ідейні вартості, що творилися в межах імперії, для піддергки російських господарських осередків виграчалися засоби, зібрані з усіх народностей. Розцій російської імперії, російської культури, матеріальної і ідейної, був в першу чергу результатом експлоатації, наслідком низької національної свідомості інших народів, що заселювали імперію. Це було і це тепер минуло. Процес національного і підродження захопив Схід Європи. В результаті цього відбувається поворот в експанзії російської національної стихії, вона мусить увійти в свої етнографичні береги; росіяне з нації, в якій вони рахували 150 міліонів, мусять обернутися в націю, що має лише 70 міліонів; Росія знову мусить стати давньою Московою. Само собою, ці нові умови і обставини не можуть не бути рівнозначні

для російської нації з колосальною кризою, коли не катастрофою. Зменшуються надзвичайно поєднано розміри тої території, яка уявляється об'єктом експансії російської нації. З нації, що претендувала на світову роль, вона перетворюється в другорядну етничну групу, закинену в далекий північно-східній куток Європи. Чи не досить всього цього, щоби викликати поважну загально-національну кризу, підсумки й результати якої підвів десятилітній ювілей совітської влади?

Спробуємо тепер зробити підрахунки наших десятих роковин. Так, ми святкуємо ці роковини на еміграції, бо спроба будови нашої державності в силу об'єктивних причин десять років тому не могла закінчитися позитивно. Вона могла тільки спричинитися до зросту руху, до прискорення темпу розвитку процесу. И погляньмо дійсно, який колосальний маштаб оділляє нас від того, що було десять років тому. Десять років тому українська проблема в повному розумінні була внутрішнє російським питанням. В західній Європі нас впovні і ґрунтовно забули. Тепер українське питання являється проблемою міжнародного значення. Тепер не знайти ні одного поважного західно-європейського політичного діяча, який би не розумів актуальності української проблеми. Нашу справу раз-у-раз трактує поважна західно-європейська преса. Не треба що-до всього цього наводити доказів: це визнають, це із страхом підкреслюють наші вороги, большевики.

В колосальних розмірах посунувся за ці роки процес розвитку нашої національної культури, не зважаючи на завідомо несприятливі умови. Завершено будування української високої школи, покладено міцні підвалини для будови української науки, українська середня і нижча школа здобули собі право громадянства в тих чи інших розмірах на всіх землях, заселених українським народом. Зростає політична і національна свідомість й організованість українських народних мас. Виразно починає домагатися своїх прав та соціальна група, якій, по всім даним, судилося бути репрезентантом української нації, — українське селянство. Виразна позиція українських народних мас примушує рахуватися з ними навіть уряд окупанта. Ті, що колись принесли нам свободу з півночі на вістрях багнетів, нищучи портрети нашого найбільшого генія, тепер мусили піти на цілу низку національних уступок — стати на шлях відомої «українізації». Раз-у-раз їм доводиться тепер констатувати, що ця українізація стає для большевиків не тим засобом, який вони використовують для поширення комунізму, а засобом, який опановує національна стихія для творення і поширення національної культури. Що далі, то більше підточуються ті впливи, які здобула російська культура на Україні за царських часів, зростає і організується свідомість української нації. Паничний страх теперішніх тимчасових володарів України перед гаслом нашої державної самостійності є яскравим доказом того, що час знищення окупантської влади і відбудови нашої державності не такий вже далекий. Ця знервованість і положливість наших ворогів яскраво доводять, що вони самі вважають себе лише тимчасовими господарями, що немають у них певності у своїй перемозі.

День, коли на руїнах ССР, встане українська держава, буде.

Самостійна Україна прийде, перемігши всі перешкоди і перешони, які для неї ставить ворожість чужих і ренегатство і туподумство своїх; вона настане, і Україна, як рівноправний член, увійде в родину культурних націй західної Європи.

В. Садовський.

Пан-Європа *)

ІІ.

Паневропейський конгрес у Відні відбувся в днях 3-го до 6-го жовтня. Брали в нім участь представники 30-ти народів Європи, був на ньому приступній представник Злучених Держав, а також делегати від кількох південно-американських країн.

І хоч паневропеїзм не є їх не хоче бути офіційним рухом, все-ж таки держави та уряди дуже зацікавилися цим віденським конгресом й ясно були на нім представлени. Бельгійський міністер закордонних справ, відомий соціалістичний провідник Вандервельде через бельгійського амбасадора у Відні, — офіційно прохав висловити симпатії бельгійської держави до паневропейських прямувань, гадаючи, що й інші держави прихильно віднесуться до цього руху.

Під час урочистого відкриття паневропейського конгресу головував союзний австрійський канцлер Сайпель, який своє привітання нав'язав до слів французького міністра Еріана про те, що європейські народи мусять почати врешті говорити між собою по-європейську.

Голова німецького парламенту соціаліст Лебе у своєму привітанню між іншим зазначив:

«Пан-Європа не є скерована проти жадного народу. Європа, розірвана на 30 держав, слабує й занепадає. З'единена, вона почне жити та розцвітати».

Бувший німецький канцлер др. Вірт спеціально підкреслив необхідність французько-німецького порозуміння. Голова чеської делегації, міністер др. Шустер з натиском звертає увагу на те, що тепер національній справі можна добре служити, лише належно увзгляднувши всю складність існуючих міжнародних відносин.

Другого дня відбулося засідання економичної секції паневропейського конгресу. З докладів у цій секції звертає увагу цікавий вклад цитованого вже німецького політика Вірта, що, згадуючи заповіт Наполеона, казав про те, як сила й ненависть вже не вистачають для вирішення політичних питань, що цей славний войовник вже перед сто роками слушно пропонував у своєму заповіті скласти міжнаціональну ворожнечу. Не слід забувати, що нація, яка дійсно себе шанує, ніколи не буде безчестити якого-будь іншого народу. Тепер ми свідками дуже помітного французько-німецького порозуміння. На адресу Америки, Вірт казав, що вона не знає поодиноких європейських народів й країн, бо для цього капіталістичного світу існує Європа, як цілість, або її взагалі немає. Але в Європі дійсно відчувається брак ідеї солідарності, ідеї правности. Він закінчив свій доклад, звертаючись до французів:

«Що ми хочемо, — це мир з Францією, до чого ми прямуємо, — це європейська батьківщина».

Німецький посол Мітельман цікаво говорив про Європу та світову війну, слухши констатуючи, що ця війна була програма всією Європою й що Європа може врятуватися, лише витворивши спільну волю. Він спеціально звернув увагу на тяжке положення національних меншин.

*) Диви «Тризуб» ч. 1-2 (107-8) та (109).

в післявоєнній Європі й запропонував конгресові з цього приводу резолюцію, в якій домагається перегляду всіх питань про національні меншині спеціальною міжпарламентською унією, яка має виправдовувати проект для полагодження фактичних справ в цій області. Для розвитку й успіху паневропейського руху справедливе полагодження справ національних меншин — є неминучою передумовою.

Мад'ярський представник др. Грац з'ясовував паневропейську проблему у світлі національного та інтернаціонального правного розвитку. Він звертав увагу на те, що кожна велика думка проходить, так-би мовити, трьома стадіями свого розвитку на шляху до здійснення. Зпочатку це, немов, якась нездійснена мрія, далі — це питання, — врешті — це дійсність. Отже, коли паневропейська ідея прийде до цієї третьої стадії, тоді буде промощений шлях до здійснення паневропейського союзу. Лише шляхом визнання засади інтернаціональної свободи — можна прийти до витворення необхідних передумовин для міжнародної організації й, таким чином, здійснитися паневропейська думка.

Третій день паневропейського конгресу був присвячений з'ясуванню ідейних основ цього руху. Цікавий доклад в цій секції зробив німецький вчений Людвіг на тему: «Гете, як європеець».

Він нагадав, як на межі XVIII і XIX ст. немов стихійно в головах кращих представників тої доби й каменярів майбутності — виринали думки про ширшу зверхніціональну культурну працю народів та про необхідність інтернаціональної солідарності. Саме, великий німецький поет й гуманіст Гете був, так-би мовити, представником теперішнього паневропейзму в ту добу.

Людвіг, пояснюючи провідні ідеї Гете, підкреслював зокрема, що передумовиною справжньої інтернаціональної солідарності мусить бути справедливість і демократія. На його думку, здійснення Пан-Європи не може обйтися без демократії.

Французький представник Дюнан в своєму цікавому докладі дуже яскраво змалював паневропейські елементи у світогляді Наполеона.

Трохи дивно прозвучала промова берлінського паціфіста Курта Гілера, що не знати чому старався переконати всіх у тім, що не може бути миру й щастя між народами, доки не впадуть голови демократії. Він занадто чорно уявляє хиби сучасної демократії й тому наїдувався на неї взагалі, боючись, що вона заведе людство в нетрі духовного занепаду. Очевидно, так впливув на нього невдалий соціальний експеримент московського большевизму.

На оборону демократії з місця виступив головуючий цього дня Лебе, вказуючи, що демократія — це вибір кращого: помилки, правда, є, але вони не так страшні, як бачить їх Гілер, та що Пан-Європа може повстати лише шляхом демократії й під прaporом самоозначення народів.

Англієць Ватс захоплено вітав повстання паневропеїзму, думаючи, що ідеологічна Пан-Європа — це найкраща допомога женевському Союзові Націй; що паневропейський рух взагалі облегчить значно працю Ліги Націй, перебравши на себе вирішення цілої низки питань, які мусять бути полагоджені женевською інтернаціональною централею.

6 жовтня паневропейський конгрес було вроčисто закінчено. В останніх промовах знова й з натиском підносилися демократичні основи цього руху, віталася спроба реального французько-німецького зближення, після відомого побачення в Туарі. Було ухвалено цілу низку резолюцій практичного характеру, що відносяться до необхідності господарського об'єднання Європи шляхом витворення митного союзу, зорганізування великої європейської індустрії в континentalному маштабі, ріжких пільг у міждержавній сухопутній водній комунікації, то-що.

Конгрес цей видав відозву: «Маніфест до європейців», де кажеться:

«Паневропейська унія повстала, що-б замінити війни роз'ємними судами та одною господарською спільнотою для всієї Європи; що-б

и си ависть й поневолення замінити національною рівноправністю. »

«Лише така програма може врятувати Європу перед політичним і економичним занепадом. Ми закликаємо всіх європейців допомогти нам у цій праці. Ми кличемо всі європейські уряди до цього, ми звертаємося до Союза Народів — підтримувати об'єднання Європи. Ми звертаємося до жіночої молоді Європи та до всіх людей доброї волі».

Кінцеву промову перед закриттям конгресу та після приняття вищезгаданого європейського маніфесту мав ідеолог Пан-Європи Куденгове Калерджі, що між іншим казав:

«Європейське питання, отже, поставлене. Тяжка боротьба очікує нас. Деякі держави забороняють паневропейський рух та паневропейську унію, але паневропейці будуть боротися за свої переконання».

Він у кінці підкреслив, що І-ий паневропейський конгрес — «це велика історична подія, фундамент під майбутнє нове співживіття народів»...

Закликом «Хай живе Европа!» — немов фінальним акордом закінчився І-ий паневропейський конгрес, що в післявоєнній історії людства вписав нову світлу сторінку.

Е низка питань, звязаних з проблемою Пан-Європи, що вимагають спеціального з'ясування та які в цім загально-інформаційні нариси не могли бути розглянуті.

Наприклад, відношення Пан-Європи до Росії та Англії. Далі, її становище до Союза Народів. Погляд на колоніальне питання та національне пробудження кольорових племен. Передовсім, очевидно, — з'ясування українського погляду й відношення до паневропейського програму. Більш докладне ознайомлення з дотеперішньою боротьбою за паневропейську думку, чому ідеолог цього руху присвятив спеціальну працю: «Kampf um das Pan-Europa».

З'ясування всіх цих питань буде вимагати спеціальних уваг, яким доведеться присвятити згодом й принарадіно — окремий нарис.

О. І. Бочковський.

8.XII.1927.

Подебради.

Війна майбутнього.

(З циклу «Наші чергові завдання»).

Ріжні обставини впливають на те, що наша військова еміграція в переважній більшості не має змоги, — хоч і дуже б хотіла, — працювати над військовою справою, зокрема над питаннями про майбутню війну.

Для нас цілком ясно, що в майбутній війні, — очевидно війні народів, війні, яка по своїй гвалтовності та жорстокості, по величезному напруженю моральних і фізичних сил та матеріальних засобів її учасників, пересягне всякі розрахунки згори, — ми відограватимемо неостанню роль.

Які б не були причини цієї, мабуть вже недалекої війни, питання характеру політичного, а що з цього випливає для заінтересованих, і економічного — будуть головною підставою збройного конфлікту.

Є для нас не менше ясним, що народ український візьме у цій майбутній війні чинну участь, що безперечно терени нашої батьківщи-

ни стануть ареною запеклої боротьби. І боротьбу цю провадитимемо, правдивіше продовжуватимемо, з червоною Москвою.

Минулий досвідкаже нам, що ворог в боротьбі вживатиме вже ним випробуваних, улюблених методів і засобів. А ні засади людської моралі, а ні почуття елементарної гуманності для московських, скоріше всесвітніх, бандитів не існують і не стануть їм на перешкоді досягнення наміченого.

А тим наміченим є на разі не високі гасла і не мрії про світову пролетарську революцію, про панування трудящого люду (отож в Свідепі якраз панує трудящий люд!), а дуже для Москви життєве питання про втримання за собою за всяку ціну України. Це питання для червоної Москви є питанням дальнішого існування ССР., його можна окреслити типовим для Москви «бигъ ілі не бить».

Зтероризований окупантом народ український позбавлений всякої можливості до праці над підготовкою до війни. Лише певні обставини під час самої війни можуть створити для нього відповідні умови для обернення зброї проти окупанта.

Натомість ми, військова еміграція, маємо перед собою можливість принаймні теоретичної підготовки, пізнання сучасної війни по богатій світовій літературі, перестудіювання новітніх засобів і способів її провадження.

Саме через те вище я мав сміливість твердити, що в цій майбутній війні ми, вояки УНР., відограватимемо не останню роль. Зрештою, це є наше завдання.

Не тільки фахова військова література, не тільки військові і вчені, — громадянство en masse, щоденна преса цілого світу в тому зацікавлені і присвячують багацько місця і часу справам, звязаним з питанням застосування хемії в майбутній війні.

Хемічна війна! Протигазова оборона! Ці питання не сходять зі шпальт щоденної преси, яка служить під цим поглядом цілі пропагування небезпеки перед хемічною війною серед широких мас громадянства, позбавленого можливості присвячувати цій справі ширшу увагу.

В кожній державі з повищою метою улаштовуються спеціальні спроби хемічної війни, протигазової оборони, створюються ріжні громадські організації, що мають ціллю полегшити завдання уряду в ділі усвідомлення громадянства, збираються пожертви на зорганізування ріжніх курсів, викладів публічних то-що.

Де-які з них так далеко під цим поглядом посунули свої приготовлення, що обов'язали громадянство до вступу в такі товариства та організації, до придбання респіраторів, а кожного домового сторожа у великім місці зобов'язали пройти спеціальні курси інструкторів практичної протигазової оборони.

А що ж можна сказати про спеціальні студії вчених, працю у війську, про лабораторійні праці?

Виготовлюються ріжні в цім напрямку несподіванки, але ж рід-

ко-рідко в пресі з'явиться вістка про якісь нові винаходи й то мабуть через те тільки, що всякий винахід потрібує певного практичного досвідчення, яке по-декуди трудно зберігти в таємниці.

«Здивувати — подолати». Отже нема нічого дивного, що справа хемичної війни, що криє в собі так багато несподіваних можливостей у війні майбутнього, стала дуже актуальною, змусила уряди до ріжних міжнародних пертрактаций та конференцій, які своєю остаточною метою, принаймні формальною, мають не допустити вживання в майбутній війні газів, як засобу атаки, і тим забезпечити себе од несподіванки.

Звичайно, міжнародні порозуміння що-до цього — бажані, на віть необхідні. Але ж для нас, вояків, вони не можуть бути підставою до занедбання цієї галузі воєнної науки.

З історії знаємо, що застосування хемічних середників, як засобів бойових, мало місце вже в часи глибокої старовини. До такого засобу бойового вдавалися й народи з високою культурою і малокультурні. Але ж вже і тоді, в часи стародавні, опінія публична гостро виступала проти їх застосування. Індійські Веди, закони Ману вже за 2000 років перед народженням Христа забороняли вживання отрути. Не менш гостро трактували це питання стародавні греки й римляни, рапочуючи, що лише варвари можуть вдаватися до такого нелюдського способу нищення собі подібних. Ну а вже в часи середнів'яччя, коли панували традиції лицарства, що мали великий вплив на воєнну етику, випадків масового стосування військових хемічних середників в бою не знаємо. Нарешті, в новітні часи бачимо прагнення впровадити це питання на міжнародній форум, втягти його в певні правні норми, які б були запорукою невживання на війні для безпосереднього ділення на бойця хемічних середників, з окрема газів. В 1868 році видано т.зв. петербурзьку декларацію, котра закликає до занехання вживання на війні засобів, що викликають у людини зайві страждання — отрути, кулі «дум-дум» то-що. В році 1899 це питання розглянула Гаагська Конференція, яка рішуче заборонила вживання всіляких отрут, як засобів збройної боротьби. Декларацію Гаагської Конференції прийняли 24 держави з числа 26 представлених на ній.

Отож треба пригадати, яке обурення викликали проти себе німці, коли ча початку 1915 року на Східному фронті вжили бойових газів.

В дальшому під час Світової війни бойові гази вживалися всіма воюючими, алеж перед що-до цього вели тощі німці. Досить згадати застосований ними на Західному фронті «іперит», бойовий газ який ділав через респіратори і на протязі довшого часу — двох-трьох діб — тримався в одязі людини. А вже вживання гарматних набоїв, наповнених газами, було цілком нормальним.

Мирова Конференція Світової війни, всі мирні по-між воюючими сторонами трактати, нарешті Вашингтонська конференція по обмежен-

ню морського зброєння з 1922 року і загальні збори Ліги Націй в 1925 році погодилися, щоб безоглядно заборонити провадження війни за допомогою засобів хемічних і бактеріологичних.

Оце коротенький огляд історичного розвитку вживання для цілей війни хемічних засобів і відношення до цієї справи культурного світу.

Могло б здаватися, що ціле людство однаково з своїми офіційними представниками розцінює й осуджує можливість ужитку хемічної зброї.

Але ж ні. Від довшого вже часу в пресі американській між державним секретарем Келогом і секретарем американського хемічного товариства Парсонсом точиться гостра дискусія в спраї ратифікації Сполученими Штатами т.зв. Женевського протоколу, прийнятого на вищезгаданих загальних зборах Ліги Націй в 1925 році.

Парсонс на підставі статистики з Світової війни доводить, що хемічна зброя є менш жорстока, як всяка інша, як гармати і кулемети, бо дає менш жертв, бо має в більшості місцеве застосування, бо, нарешті, дає широке поле до винаходів по унешкодливленню хемічних засобів.

Будучи сторонником всесвітнього миру і розвязання спірних питань шляхом арбітражу, Парсонс добирається найширшої хемічної підготовки до війни Сполучених Штатів, які не мають що-до цього попасати задні. Тезу Парсонса міцно підpirає доктор Альберт Френсін, видатний вчений, фаховий консультант Американського Міністерства Війни по питаннях газової оборони.

На американський штиб дискусія прибрала загальний характер, в суперечку втягнуто широкі верстви суспільства і під тиском публічної опінії міністр Келлог пояснив, що, хоч американський уряд рапує вживання газів на війні негуманним, але ж Женевський протокол, прийнятий Лігою Націй, для Америки є несбов'язковим, бо Америка до Ліги Націй не входить.

На згаданому вище засіданні Ліги Націй в 1925 році представник Франції, п. Поль Бонкур висловив свій сумнів ще й відносно того, чи держави, що підписали Женевський протокол, дотримають його в разі війни.

Чи є, всупереч забов'язуючим постановам, трактатам і договорам, можливим вживання в майбутній війні хемічних засобів?

Логика змушує нас, військових, відповісти на це питання: та к, є можливим.

Сучасна війна, — то війна на життя й смерть по перше, по друге — то війна народів в цілому, війна че тільки на полі бою але ж війна і в середині краю, війна на витривалість моральну, фізичну, економичну. То війна, яка рішатиме долю народу на довгі роки. І через те, в зasadі, жадний народ не відмовиться від хемічної війни, бо з погляду економічного ця війна є найдешевшою, а разом з тим в наслідках своїх дуже дійсною.

Злочином перед нащадками, перед історією було б роздумувати, — вживати чи невживати певних засобів і способів добитися перемоги над ворогом. Зокрема над ворогом, який в своїх методах боротьби не знатиме перешкод, не розбирається в засобах. Це мусимо сказати одверто.

«Єдиним дійсним способом уникнути війни хемичної є унеможливлення війни взагалі», — сказав Поль Бонкур. На це ми, уділом яких є війна і через те студіювання воєнної історії, скажемо — війна це нормальнé явище в житті народів, бо на кожні 100 літ припадає 87 років війни і лише 13 років спокою, — себ-то війни були й будуть, а раз будуть війни взагалі, то буде й війна хемична.

III. II.

З міжнароднього життя.

— Проблема вічного замирення. — У Палестині. — Совітський торг. — ЛССР.

Увагу європейської політичної опінії за останній час було звернуто на франко-американські пересправи що-до проблеми вічного замирення між двома найближчими і найстаршими республіками. Ідею такого пакта з півроку назад подав французький міністр закордонних справ. До цього часу франко-американські відносини були регулювані на основі арбітражної конвенції, складеної в 1908 році на двадцять літ. Згідно цієї конвенції Франція та Америка з'обов'язані вирішувати всі спречання, які між ними зайшли б, шляхом арбітражка; винятком були лише справи, з'вязані з доктриною Монро, з одного боку, та такі, що торкаються чести й незалежності держави, з другого.

Франція й Америка в минулому не мали ані одного збройного конфлікту, ніхто не передбачає таких конфліктів і в самому далекому майбутньому. А в тім французький міністр мав дуже поважні причини пропонувати американському уряду скласти такого пакта. Справа в тому, що Сполучені Штати Північної Америки не входять до Ліги Націй, а тому мають вільну руку що-до женевських постанов, які вони не були. Ліга ж Націй, як відомо, в осені цього року проголосила наступну війну злочином і ні одна з держав, членів женевського міжнароднього об'єднання, не може, в жадний спосіб ухилитися од тієї чи іншої допомоги атакованій державі, не може ухилитися і від участі в скаржанні винної у війні держави. Коли б Америка підписала пакт про вічне замирення хоч би з одною державою, вона тим самим цілим своїм авторитетом зміцнила гадану постанову Ліги Націй. Підписавши ж його саме з Францією, Сполучені Штати тим самим скісно приєдналися б до Локарнського пакту, що гарантує Франції її східні кордони.

Сполучені Штати не зразу одновіли на пропозицію Бріана. Американський міністр (иначе — державний секретар) закордонних справ Келлог зробив це лише через кілька місяців, після того як вияснилося сприятливе становище громадської думки в його державі що-до цього питання. В одповідь Бріану він надіслав до Франції дві пропозиції: першу — відновити силу арбітражної конвенції 1908 року, другу — звернутися од імені Франції та Сполучених Штатів Північної Америки до всіх, — принаймні, до всіх великих держав, пропонуючи їм одмовитися од війни, як одного з засобів міжнародної політики.

Перша пропозиція не викликала у Франції жа дних заперечень,

конвенція 1908 року, може, де в чому модифікована, знову дістане силу як основа франко-американських взаємовідносин. Що ж до другої пропозиції Келлога, то вона не зробила доброго враження на французьку опінію. Коли б Франція на це погодилася, то нема що говорити, усі держави на такий заклик відгукнулися б, а голосніше за всіх зробив би це ССР. Але це було б голою урочистою маніфестацією без жадного внутрішнього змісту. А то тим більше, що до вищеведенного Ліга Націй уже зробила аналогійну річ і повторення того самого по-за Лігою спричинилося б без сумніву до послаблення її авторитету.

Од всякої війни, в тому числі й оборонної, Франція, явна річ, одмовитися не може, бо ж вона, по-перше, як член Ліги Націй, мусить приймати участь у санкціях проти кожної держави, що розпочала б наступну війну, а по-друге, вона в Європі має союзників, яких зобов'язана боронити, коли б для них настала гірка доля війни. Тому Еріан у своїй одповіді Келлогу запропонував термін «всяка війна» замінити терміном «війна наступна», підписати такий пакт спочатку вдвох, а вже потім запропонувати державам приєднатися до нього.

Пропозицію французького міністра закордонних справ зустрінуто було у Вашингтоні холодно і на тому, як здається, проблема вічного замирення поки-що застигне. Мабуть таки не настав ще час для реального її вирішення.

Каїрський кореспондент англійської газети «Daily Mail», відомий своїми інформаціями про діяльність більшевиків в Азії, констатував, що за останній час Комінтерн звернув свою особливу увагу на Палестину змагаючися перетворити цю сіоністичну домівку в центральний пунктsovітської пропаганди для всіх пе-європейських країн Середземного моря. Більшевики працюють там над утворенням жидівсько-арабського об'єднання на комуністичних засадах. На чолі пропаганди стоїть спеціальний агент Комінтерна російський жид Вейс, що перед тим дуже ретельно пропадив комуністичну пропаганду в Єгипті, але був вловлений та вигнаний. В Палестині йому ведеться трохи ліпше, ніж в Єгипті. За допомогою московських грошей він відновив розвалену було жидівську комуністичну партію в Палестині, а тепер працює над захопленням до своїх рук впливів у генеральній федерації жидівських робітничих союзів, де він має багато старих звязків серед членів Поалей-Циона. Одночасно з тим совітський агент працює над організацією арабського робітничого руху, сподіваючися впрягти жидів та арабів Палестини до единого комуністичного плугу, що виявляється не такою простою річчю, бо в Палестині, як відомо, араби вважають жидів зайдами і вороже ставляться до їхнього перебування в країні. Для палестинських жидів совіти не виробили якоїсь спеціальної програми, — вони мають працювати на засадах загальної програми З-го Інтернаціоналу, включаючи туди й ненависть до англійців. Для арабів вироблено платформу на таких основах: відкликання Англією всіх британських збройних сил із країни; соборність арабського народу, проголошення арабської незалежної республіки, конфіскація всіх земель і розподіл їх між селянами. Районом близької праці в Палестині встановлено Сирію, Зайордання та Аравію, причому для сирійців програму трохи змодифіковано у напрямі, так мовити, сирійського націоналізму. Місце англійців у сирійській програмі заступають французи, а сирійці, друзі та інші запрошуються із зброєю в руках повстati против французького протекторату. Пройдів пропагандою через Вейса веде безпосереднє московський Комінтерн, надіславши свою головному агенту, крім грошей та відповідної літератури, ще й підручних агентів, — з арабів, сирійців, жидів, египтян то-що, вихованіх з цією метою на спеціальних курсах у Москві. Як передає «Daily Mail», аналогічні курси засновано більшевиками і на місці, а саме, в Яфі та в Єрусалимі.

Як повідомляють французькі газети, большевики дали світу новий доказ того, як вони трактують свої власні слова, обіцянки, навіть формальні контракти й договори. Нільки часу тому із зад совітське торговельне нафтovе підприємство склало з барселонським банком «Argus» договора, згідно якому вказаному банку дане було монопольне право вивозу й продажу кавказької нафти в Іспанії. Банк приступив до праці, вислав спеціальні пароплави, налив їх нафтою і готовував везти її до Іспанії. Але враз большевики розірвали договір, склали його з другим контрагентом і передали цьому контрагенту навіть і повні нафтою пароплави «Argus'a». «Argus» звичайно потерпів од цієї операції колосальні збитки. Для того, аби мати зможність покрити кредити, які він мав у Парижі, іспанський банк звернувся до французького суду з проханням налаштувати арешт на капітали совітських комерційних інституцій, — що знаходяться у французьких банках. Французький суд став по стороні іспанців, 20 мілійонів франків большевицьких грошей опинилися під забороною. Не всяко му щастить так по доброму вийти з совітських операцій, як пощастило на цей раз іспанцям, але цими днями арешт знято, бо ніби суд уважив і призначав слушними тези адв. Грубера, що виступає в імені сов. посольства в Парижі.

У Мінському відбувся перший з'їзд литовців, що живуть на території Білоруської совітської республіки. З усіх кількох країн зібралися кілька десятків делегатів, що репрезентували собою литовську меншість у БССР, якої нараховується щось по-за сім тисяч, головним чином в Оршанській та Вітебській округах. До цих делегатів додано було ще по кілька представників литовських колоній в Москві, Ленінграді та в інших містах. Од імені уряду БССР з'їзд вітав на литовській мові місцевий комісар торгу, а політичні перспективи малювали один із бувших комісарів литовської совітської республіки, — бо й така республіка існувала один час на Сході Європи. З'їзд було скликано з тою метою, аби зробити неприємність Польщі, вказавши в промовах його учасників, що литовцям в межах СССР житься ліпше, ніж у Віленщині, що припада до Польщі, і тим допомогти Литві у її боротьбі з Польщею. Наслідки, однак, були прямою протилежні. З'їзд налякав в ін Польщу, а Литву, бо, як повідомляють газети, ковенський уряд занепокоєний тим, що большевики повторюють досвід з фіктивною Молдаванською республікою і на теренах БССР встановлють НІССР, підготовлюючи тим самим совітський уряд для справжньої Литви. Уряд цей напевно складено, бо большевики мають на поготові уряди для всіх сусідніх держав, але поки що імен ще не розпубліковано.

O b s e r v a t o r .

Що означає собою знак «Тризуба» і звідки він походить.

(Лист з Берліна).

20 січня в Українському Науковому Інституті в Берліні проф. М. Таубе (колись професор Петербурзького Університету, а тепер член Institut du droit International в Гаазі), прочитав лекцію на тему: «Загадковий родовий знак фамілії Володимира Святого». Цей загадковий знак — «Тризуб» в наші часи прийнятий за герб української держави; проф. Таубе протягом довшого часу пильно досліджував історію загадкового знаку, зібравши численний матеріал, як з музеїв та збирок в Росії і на Україні, так само і в Скандинавських землях, головне в Швеції. Свою лекцію ілюстрував він цілим рядом таблиць знимків «Тризуба» і різних подібних до нього знаків. Він переказав погляди, які існують серед учених і а походження і значення «Тризуба», подав доволі численну літературу і в кінці познайомив авдиторію з спробою власного вирішення спірного питання.

Проф. Таубе одкідає погляд, ніби, «Тризуб», був звичайним монетним тавром князя Володимира і його більших нащадків. Так само не визнає він можливим вважати його за гербову ознаку, бо в X-XI в.в. взагалі ще гербів у пізнішому значенні, не вживалося. Були лише слабенькі елементи геральдики, які розвинулися аж в XIV-му століттю. Не міг бути «Тризуб» і емблемою державної влади, бо в такому разі він не міг так мінятися і уявляти собою ріжні варіанти, які ми бачимо на протязі X-XIV століття (аж до другої половини XIV стол., коли його в трохи зміненій формі уживали київські князі з литовської династії). Ще менше эмовірним вважає проф. Таубе «Тризуб» за якусь монограму, і спроби відчитати його таким способом (напр. покійного київського археолога К. Болтуновського) здаються йому за дуже довільні і навіть фантастичні.

Єдине можливе рішення, на думку проф. Таубе, це визнати «Тризуб» за знак власності сем'ї київських князів. Володимир в формі умовного лінеального знаку. Це доводить проф. Таубе, як характером написів на монетах («Владимир на столі, а се его сребро»), «Святополк на столі... его сребро»), смислом уміщення знаків на варяжськім мечу поруч з християнськими емблемами, на цеглинах, знайдених у Київі в садибі Петровського та ін. — так само і аналітоєю з практикою цілого ряду пануючих династій того часу на заході Європи. Згодом цей родовий знак власності почав набирати характер геральдичної ознаки в міру того, як виникали і розвивалися геральдичні поняття на заході, з яким стара Україна жила в близьких політических взаєминах. Цікаво зазначити, що знак «Тризуба» можна доглянути в «гербі» королеви Анни Ярославни, змальованім французькими геральдистами в XVIII віці з портрета XIV століття, також і в знаку на надгробку св. Еріка, родича династії св. Володимира, в одній шведській церкві XIV століття.

Установивши характер «Тризуба», проф. Таубе перейшов до з'ясування його походження. Він одкідає візантійське походження («крін» — лілея) і визнає, що елементи знаку принесено на Україну з Скандинавії. Ціліх ряд надгребних камнів з рунічними написами, знайдених в ріжніх землях Скандинавії, носять виразні сліди цілого нашого знаку. Аналізуючи форми і окремі елементи знаку в усіх його дуже численних змінах і варіяントах, проф. Таубе головну увагу звернув на серцевину «Тризуба», яко на найбільш істотну частину. Ця серцевина, на думку проф. Таубе, є містичним знаком (в формі дуже хитрого сплетення стрічки — ленти) недоторканності, «табу», яке кладено на певний предмет одночасно з закликанням. Цей знак занесено до Скандинавії з Ірландії, як це доведено проф. Таубе на таблицях зників з повною очевидністю. Таке розуміння знаку цілком відповідає і пізнішій практиці уміщення «Тризуба» на київських монетах, на означенні виключного права князя на monetу і недоторканності, не-займанності цього права княжої власності. Проф. Таубе зазначив, що сліди знака «Тризуба» в переродженій формі залишилися в побуті народу як на Україні, так і на Московщині (так зв. «розцвічений» хрест, дивовижно закручени кренделі і т. і.)) так само, як пізніше московський герб — орел опинився у нас на каляхах і на рушниках.

В дискусії, яка розвинулася після лекції, д-р З. Кузеля зазначив, що в Галичині, головно в Карпатах, зберігся звичай значити паски знаком точнісенько подібним до «Тризуба» і взагалі дуже поширене уживання цього знаку, як тавра з таємною силою, що оберігає від лихого ока. Проф. Д. Дорошенко звернув увагу на наші народні «закрутки», що своєю формою нагадують оту містичну серцевину знаку, що вживалася в аналогичних випадках в далекій од нас Ірландії.

Цікава лекція проф. Таубе зібрала дуже численну авдиторію з поміж берлінської укр. колонії. Були і деякі представники німецького ученого світу.

L.

Футбольна команда в Шалеті.

6-ий делегатський з'їзд української спілки воєнних інвалідів.

(Лист з Каліша).

12 січня відбувся в м. Каліші шостий делегатський з'їзд наших інвалідів. Взяло участь в ньому 77 делегатів. Президію з'їзду складали: підполковник Кіберчук, полк. Садовський, підполк. Евтимович й адм. сот. Безсонів.

Зраз же по виборі президії першим секретарем підполк. Евтимовичем було відчитано привітальну телеграму Голови Директорії Головного Отамана Військ УНР Андрія Лівицького: «Вітаю шостий делегатський з'їзд. Констатую велике досягнення за два останні роки. Бажаю успіху в провадженню праці та піднесення морального й матеріального добробуту лицарів-інвалідів» та текст відповіди на ню: — «Шостий делегатський з'їзд Української Спілки Воєнних Інвалідів вітає свого Головного Отамана. Певен будь, батьку Отамане, що не зложив інвалід український зброй, як певні всі ми, що в цьому році переможцями повернемо під Твоїм проводом на звільнену від москвина Батьківщину.»

З'їзд віриває зачитані телеграми гучними окриками «слава» й відспіванням «Ще не вмерла Україна».

Слідом за цим по черзі виступають й складають привітання з'їзові — Голова Українського Центрального Комітету — п. М. Когальський; з доручення Військового Міністра та в імені запорожців і Корпусу старшин генерального штабу генштабу генерал-хорунжий В. Кущ; від Правління Укр. Станиці при м. Каліші референт справ культурно-освітніх професор В. Андрієвський, в імені Головного Правління Союзу Інвалідів

Воєнних Річи Посполитої Польської майор З. Меркель-Вельозерський; представник Калішського відділу Союзу польських інвалідів; голова Калішської Громади Союзу Українок-Емігранток в Польщі п. Надія Квітка; в імені Укр. Воєнно-Історичного Т-ва підполк. Евтимович; Т-ва б. вояків армії УНР полк. Чабанівський; т-ва Допомоги Емігрантам з України В. Шевчук та Скальмержицької та Щепіоринської українських емігрантських колоній лідполк. Руданівський і сотник Проценко, і останнім відав з'їзд віце-староста Калішський п. Намиславський.

У відповідь на останнє привітання з'їзд ухвалив вислати привітальну телеграму президентові Польщі Мосцицькому і маршалові Пілсудському.

Переходячи до частини ділової порятку денного, з'їзд заслухав й затвердив протокол з попереднього з'їзду, заслухав справоздання і звіти:— про діяльність Правління Спілки, грошевий звіт скарбника, майстерень мебле-кошикарської ручних виробів, клубу-кантини й каси позичкової, ревізійної комісії й колегіяльного суду та розглянув й затвердив кошториса на рік наступний.

По звітах після кількох запитів і з'ясовань та відбутих дискусій з'їзд ухвалив: — заслухавши звіти керовничих органів Спілки за відчітний рік, з'їзд звіти приймав до відому. Видатки затверджують. Керовничим органам спілки за їхню тяжку та корисну працю висловлює найщирішу подяку.

Група делегатів з 20 чоловіка опозиційно настроєних, серед яких більшість з бувшого оточення колишнього Правління Спілки (п. Рогозі) склала на руки Президії з'їзду з поводу повищої ухвали письмовну заяву, в якій протестує проти поступування більшості з'їздової, її залишила залю обрад з'їзду.

Таким голосуванням до керовничих органів Спілки обрано: до правління Спілки: — підполк. Скрипка Семен, доктор Васерис Павло, генерал-хорунжий Загродський Олександр, полк. Садовський Михайло і контрольор Боголюбів Мирон.

Запасовими до Правління: — поручника Наталенка Івана і адм. хор. Водзинського Миколу. До Ревізійної Комісії: — адм. сот. Квітку Володимира, підполк. Стасевича Олександра й адм. сот. Безсонова Петра. Запасовими: — сотника Марченка Миколу й полк. Паньківського Федора.

До Колегіяльного суду: генерал-хорунжого Пузицького Антона, підполк. Микитіна Дмитра й полк. Лисогора Степана. Запасовими: — підполк. Смілна Володимира й поручика Колісника Андрія.

По закінченню виборів 1-м съретарем підполк. Евтимовичем було зачитано отримані привітання з'їзду від — Прем'єр міністра В. Прокоповича, військового міністра генштабу генерал-хорунжого В. Сальського, голови Військової Ради генштабу генерал-полковника М. Юнакова, інвалідів-студентів Української Господарської Академії в Подебрадах, Спілки Українських Военних Інвалідів у Чехії, Союзу Організацій б. вояків армії УНР в Чехії, Головного Правлення Союзу польських воєнних інвалідів, Українського Воєнно-Історичного Товариства, Т-ва ім. С. Петлюри та командирів Окремої Кінної та 6-ї Січової Стрілецької дивізій.

В точці вільних внесків прийнято ряд ухадл, з яких важніші такі: — просити Укр. Центр. Комітет вжити всіх заходів в справі привернення втраченого права на вільний рух й замешкання на цілому терені Польщі; — доручити керовничим органам Спілки добитися належних ропоряджень про ремонт інвалідських помешкань в Станіці в першу чергу, з огляду на те, що за свої помешкання в Станіці інваліди платять; — керовничим органам Спілки в способі як найскоріший пав'язати втрачений за'язок з Міжнародною Інвалідською організацією;

— шостий делегатський з'їзд, свідомий свого громадського обов'язку, вважає за конечне скористати з усіх тих прав, які йому належать, і тому вважає за конечне висловити довірря своєму зверхнішому органові на еміграції в Польщі — Українському Центральному Комітетові — та просити його, щоб було включене до складу Комітету двох командиро-

ваних од Спілки представників, в якості сталих і повноправних членів його, бо командирання таке: 1) полегчить працю УЦК та в справах числа інвалідських, прискорить розв'язання їх, 2) послужить, як сталий і певний зв'язок між УЦК і Правлінням Спілки і 3) дасть змогу інвалідській корпорації, найбільшій на всю еміграцію організації, піднести і свій голос в справах також загально-еміграційських.

— на внесок делегата підполк. Євтимовича — щоби майбутній з'їзд відбувся в теплішу пору року, з'їзд одноголосно ухвалив — наступний черговий з'їзд скликати не пізніше червня року 1929-го.

На закінчення з'їзду виніс резолюцію з приводу парижського суду. Резолюція говорить:

— 25 травня 1926 року наймит московської чеки Шмуль Шварцбард способом зрадницьким позбавив життя Головного Отамана Війська Української Народної Республіки св. п. Симона Петлюру, а в жовтні місяці року 1927 Парижський суд присяглих звільнив од вини і кари збийника, прийшавши злочин на своє сумління.

Для нас, українських інвалідів, Симон Петлюра не лише наш Головний Отаман, а до всього почесний член нашої Спілки — органична частина нашої сем'ї, і тому стріли зрадницькі Шмуля Шварцбарда ва бульварі Сен-Мішель ми відчуваємо фізично. А тому мусимо забрати в цій справі голос.

Ствердживши це, резолюція «важас Шварцбарда «за ганебне знаряддя червоної московської Чеки»; закликава громадянство українське висловити, об'єднавши в єдину сім'ю, одностайно реагувати «на ворожий чин Москви», а «світове жидівство, яке необачно солідаризувалося з катом Шварцбардом», остерігає «ід дальших нерозважливих кроків, скерованих вороже супроти української нації, проти її права бути володарем на своїй землі».

Резолюцію з'їзд прийняв однодушно. Могутнім співом «Ще не вмерла Україна з'їзд зачинено.

Мих. Садовський.

Лист селянина з Ставропільщини.*)

IX.

Я так думаю, что Ви від мене листа ждали, ждали та й перестали. Діло от в чім. Як убито в Варшаві нашого посла Войкова, то тут у нас багато людей арестовано, не минула й мене чаша сія і в таких злочинців, як я, в кожного учинено в господі трус, а особено більше допиту вчинили тим, хто переписується з іммігрантами. Словом, у нас відколи ми добились соціетської влади, то не проходить яких небудь місяців трох, чотирох, щоб чесному чоловікові жилося спокійно; все якогось чорта видумають на людську голову. Дивись пошлють якого небудь з своєї середи куди-небудь заграницю щоб похвастався як то в нас добре та роскішно живеться людям, і дивись ще успіш наш сердєга рота розявити, а там не відки візьметися якийсь Коверда та так його ковердне, що йому й очі вилізуть. От, напримір у Варшаві нашого посла якийсь то Коверда вбив, а тут у нас через п'яного сильки людей мучили і багато й зараз не звісно, де ті люди, що їх арештовано за його.

*) Дива „Тризуб“ ч. II. (69).

А от пройшло мало время, як видумали нове бізголовя на людські голови. Загадали, щоб селяни хлібороби всі поголовно вивозили свій хліб з дому ім чортам, в кого який пуд лишній, то щоб не держав хлібороб в себе, і начинають шукати по дворах і в кого заходять такий злишок, то здорово наказують його і щитають його за злочинця і контр-революціонера, конфіснують все його господарство. Так що зараз у нас з первого января іде така суматоха з цим приказом, що ніхто не рад і жизні свої, а вивозять хто скільки чого має, бо шуткувати — це не з розумним. Правда вони платять за пшеницею 1 р. 5 к. пуд, жито — 70 к. пуд., подсолнухі — 1 р. 20 к., ячмінь — 70. Ну та можна щитати, що така ціна була їй до воєнного время, но от в чім: за тії гроши можна було тоді щось купити хліборобові, а тепер ніякого чорта за ці гроши не купиш. До воєнного время продаси було пуд пшениці за карбованця, той спрвиши штані, а тепер یужно про-дати десять пудів на такі штані тай то на качество не будуть такі. І так все, усе іхне проізвідство, далеко, далеко не сходиться по ціні з селянським проізвідством. У нас тепер добре тільки от за що: горілки є скрізь багато, нема такого села, станиці, щоб не було зо скілька лавок з горілкою, а мануфактури чортма ніякої нігде. Як треба чого купити, то будеш довго шукать, а як знайдеш, то все одно так не купиш, а положи пай 10 р. 50 к. в копера-цию, то тоді виадуть пуд солі, або 5 метрів якого-небудь ситцю, що стояв колись по 10 к. метр, а тепер у пять, шість раз більше треба заплатит.

У вас може іде слава, що ото в советській Росії люди гарно живуть, на фордзонах орут, сіють, словом, все роблять на машинах. Не вірте цьому, це все брехня. Правда, що є багатенько фордзонів, що перекупили єдинолічникі у колективів, бо фордзони продаються тільки колективіям, а колективі тільки для того організуються щоб їм вирізали саму луччу землю і снабдило правительство фордзонами та іншим інвентарем, а як тільки получат все це, то тоді розділяються, кождий собі в ростіч. А тоді продають фордзона єдинолічникам, але за год так його побьют, що хто купить такого, то довго справляє та втратиться поки пустить його в роботу. А як спривів, пустив в роботу, то зараз того хазяїна визивають в округ і накладають на його такі обязанності, що він не рад і своєї жизні, не тільки фордзонові. Первое пытаються — у кого ти купив т. е. в якім колективі, за яку ціну і зверх того требуют сто або більше рублів за той колектив, бо вони ще його не виплатили сполна; та ще якісь сто руб. в сіндікат за керосин, що колективі б.,али в кредит та не заплатили, а коли не хочеш принять цього платежа на себе, то ми фордзона відберем від тебе, от що; мусе сердега приймати на себе ще їе це ярмо. Тоді ще беруть з його підпис-ку, що обязаний стілько а стільки фордзоном виробить за год, а буде чого не виповниш, то повинен будеш уплатити 300-400 руб. Отак то у нас хлібо-роби орут та сіють фордзонами.

Тепер у нас на зборищах кричат дядьки про це, що хліб требує власть по такій ціні, а іхне проізвідство дуже дорогое, а комісари кажуть, що як наше государство розживеться, то тоді все буде дешево.

Словом тепер переживає народ не менше як во время междуусобиці князів руских, та чорт його знає коли йому кінець буде. Повірте, що та: остобісіла оця власть, що здається все кинув би та втік би, щоб не чути про неї. Сказано в писанії, що всякая власть дана Богом, а я перестав в це вірити, я вірю, що люди самі все будууть і все руйнують, як сказав Хмільницький про кріпость Кодак. Тепер, як згадаш за те, що було, то лише жаль бере — все зайла советская власть і зайла на віки віков. У нас кожний лає — хто її видумав, хто її бажає і хто її хвалить, бодай йому добра не було. От, як би хто з іноземніх дилігатів побував у нас по селах, по-між селянами хліборобами, отоді б він знов за воно за советську влада, а так що ж - іноземна дилігачія і приїжає в наше СССР та заїде в який Окрісполком, там її гарно нагодують, напоють, то вона приїде і хвалитися своїм: от мол в Росії тепер гарно народ живе, куди тобі нашому, а люде слухають та й думають, що воно справді так.

Я син безземельного селянина, з замолоду двадцять літ служив, первоначально пас свиней, а став підростати, стали і чина повишати—поставили

до телят, а послі став роботником рядовим; подружився з такою самою трудящою селянкою, не пив, не гуляв і прижили ми були не аби яке господарство та все тепер пішло прахом; уже можна сказати що чорт ма що під голову покласти кроми кулака свого, а мене кулаком прозивають, Великий міні жаль на таку неправду людську чи Божу. Ну, бувайте здорові.

1928. 20. I.

Хворість А. М. Лівіцького.

До редакції надійшла звістка, що заслав Пан Заступник Голови Директорії Головний Отаман А. М. Лівицький. Хворість Головного Отамана сильно стурбувала українську еміграцію. До хворого звідусіль надходять численні побажання як найшвидчого одужання.

УКРАЇНСЬКА ОБ'ЄДНАНА ГРОМАДА У ФРАНЦІЇ (Париж)

Рада Громади повідомляє, що в суботу 4-го лютого с.р. в помешканні Громади (54, Rue Mademoiselle, Paris XV) відбудеться

реферат проф. О. Шульгина на тему:

«Десять літ нашої закордонної політики».

Початок о 8.30 вечора.

Рада Громади.

Рада Парижської Парафії сповіщає, що в неділю 5 лютого о 10.30 ранку буде відправлено

СЛУЖБУ БОЖУ.

Після служби відбудуться Загальні Збори парафіян для заслухання звіту за 1927 рік.

Адреса : **96, B-d Auguste Blanqui. (Métro : Glacière).**

Хроніка.

3 Великої України.

— Хлібозаготовча кампанія на Україні. На цей раз користуємося ми типами відомостями, що подає про хлібозаготовчу кампанію на Україні московський комуністичний офіціоз «Ізвестия». Ці большевицькі рядна майже цілком заповнюються справами хлібозаготовок, і що є дивним, то це те, що майже всюди пишеться тільки про український хліб. Зрідка зустрічається ще Доніцяна та Кавказ, але що торкається самої Московщини, то її неначе не існує. Немає також відомостей і про те, чи хлібозаготовча кампанія поширюється і на хліборобські колонії нацменшинностей, що за допомогою Москви осипувалися на одібраних у українського селянина землях, чи може це тільки привилії совітської влади для українського селянина.

Хлібозаготовча кампанія займає тепер всю увагу большевицьких сатрапів. Навіть китайська революція відійшла на цей час на другорядне місце. На цей час тільки, бо коли вторгнеться гроша за українську пшеницю, то тоді вона знову зайде на поверхню. Але одно вдається вічі, коли перечитуєш ці комуністичні, рядні — залишими обіценіками тягнути московські-червоні оку панти хліб у українських селян, та що ці селянє хоч і примушенні віддавати його до пори до часу, але за те вже добре розуміють

навіщо принесено їм ту совітську владу на вістрях північних багнетів. Суворі карти, судові і адміністративні, сипляться на голови тих органів, в місцях яких помічається невчасне виконання хлібозаготовчої розкладки населенням.

В ч. 11. «Ізвестий» знаходимо і такі дарунки совітам: «Одеська округа. Де-не-де праця (по хлібозаготовкам) не йде через спротив місцевих влад. Так, напр. сельсовет в Мостовому, не дивлячися на дворазове розпорядження окрісполкома, відмовився дозволити хлібпродукту влаштувати новий приймальний пункт.»

«Зразком бездіяльності може бути представництво МСПО на Уманщині. МСПО повинен був заготовити за 10 днів січня 40 тон хліба. Всього ж заготовлено тільки 1,5 тон, це б то біля 3 відс. плана. Цим випадком зайнялася робітничо-селянська інспекція і прокуратура.»

«Харьків. 16 січня. За недбайливе відношення до хлібозаготовок в Харьківській округі притягнуто до відповідальнosti Управи 8 потребительських товариств в повному складі.»

В тому ж числі «Ізвестий» кореспондент А. Карабан так описує хлібозаготовчу справу в Павлищі, Кременчуцької округи: «Що ж ви привезли товарищи? Іжу для курей, можна сказати:

І на сміливі ували середняків про заготовки соняшникового насіння прийошник ображається тільки.

— Ось і толкуй з цим народом! Ну, що єсть соняшникове насіння? Чи стане його лузати який небудь імперіаліст Європи, що розкладається? Ніколи в житті! І не може тому конкурувати соняшникове насіння з пшеницею на світовому ринкові...

Так то воно...»

В ч. 20 «Ізвестий» кореспондент Гр. Львович підходить до української пшениці з поетичним підспівуванням.

«Степ Малітопільщини здавна славився своюю пшеницею. Ще в давнині часи сюди збігалися хлібороговці зо всіх кінців Росії для закупна пшениці. В часи реалізації урожаю тут панував ажотаж.

Але не збіднів на пшеницю Малітопольський степ і тепер. Озима пшениця займає тут більше 50 відс. посівної площи. Посівна ж площа велика, мабуть чи не перша округа на всій Україні...»

Ми вже були свідками, як саму Малітопильщину виморено було голодом, як вивезено було все на Московщину і як населення цих степів було доведено московсько-жидівською владою до становища людоїдства.

Тепер знову загребущі руки москаля простягаються сюди. Певно не хватас чим робити китайську революцію, чи може знову англійським шахтярам треба щось післати.

Так, всесвітня революція робиться за українську пшеницю. Нею гордуються й Московщина, а українські янчари Чубарі та Скрипники всякі запобігливо лижуть руки московських катів та помогають грабувати український селянський нарід.

Що дає взамін за українську пшеницю Московщина, довідуємось, з ч. 11 «Ізвестий», де під заголовком «На Україну посылаються гірні сорти пшсу» — наведено телеграму Наркомторга УССР Чернова до Наркомторга ССР Мікояна.

«Лісосиндікат в Кузнецько-Пензенськім районі ї на Уралі, Місебіл в Бобруйську і Мозирі, Всекоміс в Харківському та в

інших пунктах дають виключно третій і четвертий сорти лісу, а також і бракований. Це саме відноситься до породи лісу і до розмірів... Потрібно негайно припинити ці безчинства...» і т. д.

Як золотий пісок, українська пшениця для москаля і бракованій ліс для українського селянина.

А це все звється — «братні узи» — ССР.

На українських землях.

На Волині, Холмщині, Поліссі та Підляшші

— 60 укр. послів. «Діло» підрахувало, що в майбутньому польському соймі буде 60 укр. послів, себто майже втроє більше ніж було в останньому соймі. («Нарід». ч. 3).

— Польсько-українська листа. Міродайні чинники поставилися негативно до створення окремої урядової української листи на Волині. Натоміс цисловується домагання створити польсько-українську листу. («Нарід» ч. 3).

— Конфіската «Наци». З розпорядження влади сконфісковано число «Наци», орган не-польських народів у Польщі. Конфісковане число було присвячене цілковито виборам. Як відомо попереднє число було теж сконфісковано. («Нарід». ч. 3).

— «Рідна Хата» у Холмі перейшла до власного будинку, де провізорично викінчено кімнату на канцелярі і салю в партері на збори, вислави то-що. Дальша будова вимагає гроша, а жертвеність майже припинилася, а до того ще треба сплачувати борги, яких є до 20.000 злотих. Між іншим по всій Холмщині т-во «Рідна Хата» має 100 філій («Нарід». ч. 3).

— В с. Гребенові вчитальні «Просвіти» за останній

час відбулося кільки рефератів присвячених парижському процесові, десятій річниці революції, «Просвіті», «Українській Школі», виборам то-що. Реферати робили прекрасне враження, збори були повні завжди. («Нарід» ч. 3).

— Д о р о з в'язання укр. пласти на Волині. Як відомо недавно польська поліція розв'язала український пласт на Волині. По донесенням польської преси це було зроблено через те, що український пласт на Волині після під покришкою скаутизму підготував старшинські та підстаршинські кадри будучої української армії. («Нарід» ч. 3).

— В укр. гімназії. За постановою батьківського комітету луцької укр. гімназії має утворитися в Луцьку т-во укр. шкільництва під назвою «Академія», яке перебере на себе всі справи що-б будови дому і утримання луцької укр. гімназії. Тереном діяльності т-ва мають бути повіти: Луцький, Ковельський, Володимирський, Городівський та Любомельський. Т-во має дбати про нижчі та середні школи у вищезазначених повітах. («Укр. Нива» ч. 5).

— Заходами батьківського комітету при укр. гімназії у Крем'янці було уладжено недавно карнавочну збірку на користь незаможників учнів згаданої гімназії. Зібрано 321 зл. 91 гр. («Укр. Нива» ч. 5).

В Галичині.

— Свято О. Кобилянської. На початку січня обидві тарнопільські укр. гімназії урочисто відсвяткували ювілей нашої письменниці О. Кобилянської. Програм свята складався з промов, рефератів та концертової частини, яку зложили хор жіночої та чоловічої гімнавії. Закінчилось свято відспіванням гімну «Ще не вмерла Україна» та «Боже Великий Единий». («Діло» ч. 8).

— Ю в и л е й «Діла». 13-січня ц. р. сповнилось сорокалітнє існування першого укр. щоденника «Діло». З приводу цього газета вийшла у збільшенні кількості сторінок, повна цікавих статей наших найкращих учених, письменників, громадських та політичних діячів. Складаємо на тім місці ювілятові привітання.

— Н о в а г а з е т а . Ревізійний Союз Укр. Кооперативів у Львові вирішив приступити до видання економичного місячника, метою якого буде теоретичне обслідування умов розбудови нашого економічного життя, з'окрема і в першу чергу кооперативного. Журнал має називатися «Кооперативна Республіка» і буде виходити ро-міром на три аркуші великої вісімки шо-місячно. («Укр. Нива» ч. 5).

— У кр. т е а т р . Зацікавлення укр. театром у Львові чим раз то більше, а найкращим тому доказом є те, що вистави на Різдвяні Свята пройшли з особливим успіхом. Дирекція театру має дбати за розширення репертуару. В близькій будуччині буде виставлено кільки нових п'ес. («Новий Час» ч. 6).

На Закарпатті.

— О р г а н і з о в а н н і с т ь з а к а р п а т с ь к ی х у к р аїнців. Як відомо, в Америці передуває 500.000 емігрантів з Закарпаття, отже майже половина цілого населення нещасної країни, що тяжким мад'ярським режимом були вигнані з рідних верховин за океан. Оскільки з національного боку американські закарпатці ще й нині не можуть дорівняти українцям з решти укр. земель, остильки на полі економичної організації — самодопомоги вони лишили позад себе решту укр. еміграції. Коли подібні організації з Галичини нараховують ледве 70.000 членів, то лише дві організації закарпатців мають 300.000 душ. І цим єдинням закарпатці могли б бути

прикладом для решти укр. еміграції в Америці, та й чи тільки для неї... («Діло» ч. 8).

— З промови посла І. Мондюка, виголошеної в часі бюджетової дискусії: «Останній рік приніс для закарпатської України багато змін на гірше. Колонізаційний режим в цьому році став ще гострішим, процес чехізації поширився, число колонізаторів сильно зросло... Тоді коли на адміністрацію й жандармерію видається 44 міліони, то все цільництво на закарпатській Україні має коштувати 37.832.363 ч. к. Ale й ці гроші йдуть на чеські школи або на чехизацію шкільництва...» («Свобода», ч. 3).

Газетні звістки.

— В и б у х. У Краснодарі виїздів в повітря склад пороху. Збито 10 осіб та одного тяжко поранено. Причина вибуху невідома («Укр. Нива», ч. 5).

— На Вкраїні не спокійно. Європейські газети приносять звістки, що на Вкраїні захопоти й повстання; що до них привела хлібна політика сов. влади, яка вибиває збіжжя з українського села; що чорноморські порти мініровано й туди не пускають чужих караблів. Тасс (більш. агентство), як йому йходиться, не заперечує: все, мовляв, спокійно. Та останні числа газет англійських відомості про непокій стверджують.

З життя укр. еміграції

У Франції.

— Свято 22 січня в Парижі. 22 січня 1928 року з нагоди українського Національного Свята у салонах клубу «France-Orient» було з'організовано прийняття з коротким концертovim відділом, в якому взя-

ли участь чудовий квартет братів Чехівських та наш відомий бандурист п. В. Смець.

В прибраних українськими прaporами салінах зібралося більше 250 осіб, які, прибуваючи до дому клубу «France-Orient» — на 14, Boulevard de la Madeleine могли бачити, у Парижі на одній з головних вулиць розвивалися українські прaporы разом з французьким.

Прийняття це було улаштовано Генеральною Радою Союзу Укр. Емігр. Організацій у Франції в порозумінні з українською секцією Комітету «France-Orient», і господарями являлися п. М. Шумицький, Голова Союзу, кн. Тоцаревський-Каращевич з дружиною спільно з Головою Комітету «France - Orient» п. Ленайєм, генеральним делегатом Комітету Абдоном Буасоном і генеральним секретарем Комітету графом де Монміраль.

На превеликий жаль був відсутній голова української секції Комітету полк. Евейяр з огляду на тяжку хоробру.

Українське правительство було представлено п. міністром проф. Олександром Шульгиним, Головою Дипломатичної Місії, який прибув в супроводі секретаря Місії.

Серед присутніх були: Алі Мардан бей Топчибаші, голова Азербайджанської делегації з родиною і члени делегації Гаджи-Гайдар бей Баммат, голова Півбейлі і Аббас бей з дружиною; нічно-Кавказької делегації, посол Грузії м. міністр Чхенкелі з дружиною, посол Вірменії п. Хатісін, п. Арицишевський, радник польського посольства, п. Стефанський, повноважний міністр, п. міністр Рамішвілі, ген. Рішар, ген. Табуї, б. високий комісар Франції на Україні, Бальфур's, голова союзу французьких військових академіків; ген. Калінін, представник незалежного війська Донського, князь Султан Крим Гірей, представник Північного Кавказу; адміラли Дегуті і Морне; капітан 1-ої ранії

Пель-Дефорж, генштабу поручник Дюте, полк. Лямуш; генеральні консули Клен та Дюсат; п. Кастан'є з французького міністерства заморд. справ; князь Дадіяні з дружиною, князь Дашекеліані, князь Вачнадзе; д-р Гамбасидзе, Голова Грузинської колонії в Парижі з донькою; п. Руссо Жанет, секретар міністра Марена, адвокат Вільм і Валля, бувші депутати; проф. Піонон з дружиною, відомий французький поет Мазад; незмінний приятель українців п. Біолє з дружиною; б. турецький посол Сукбіль бей; б. радник посольства Рустем Феті бей, б. члени грузинського парламенту Габашвілі Асатіяні, Скіртладзе, адвокат Кабахілзе; пані Венкнер з сином; графиня де Монміраль, пані Абдої Буасон, пані Обак з сестрою, пан Таизон з дружиною, графиня де Ля Фай, граф де Брабан, графиня де Полін'як, граф де Мервіль, граф де Сулез — бібліотекар палати депутатів, — п. Шікар з дружиною, шеф відділу чужинців Париж. Префектури; з парижької преси — п. п. Клярті з «Фігаро» Ле Конт, історик, Бернардин — редактор «Регю дю Сієкл», », Віньо, Люсто Гольдшміт та інші.

Українська колонія була сильно представлена нашими громадянами. Прийняття, розпочавшися о 3 год. пополудні, закінчилося біля 7-ої. Справило воно на всіх присутніх дуже хороше, імпозантне враження.

— Жалібна академія з нагоди 10-ти х роковин бою під Крутами. В суботу 28 січня 1928 року Товариство б. вояків Армії УНР влаштувало жалібну академію з нагоди 10-х роковин бою під Крутами. Програм був дуже скромний, але цілком достатній для утворення урочистої атмосфери, що такі свята потрібують. З причин хвороби ген. О. Удовиченка, Голови Т-ва б. Вояків Армії УНР, збори були відчинені членом Управи п. І. Рудичевим, який сказав коротку

промову про значіння цих роковин і передав слово ген. М. Капустянському. Ген. М. Капустянський в своїй промові спинився на освітленню того моменту — січня 1918 року — та на описі самої події під Крутами, де загинув, окремий відділ, що називався Бойовим Курінем при Центральній Раді та складався виключно з учнів українців вищих та середніх шкіл. Оцінюючи з військового погляду ситуацію на Україні, ген. М. Капустянський зазначив, що хоч ситуація Київа справді була тяжкою і загроженою, але вона не оправдус висилку на фронт молодих юнаків, що не всі навіть як слід володіли зброєю. А тому, що ці юнаки самі зголосилися, так би мовити, добровільно стати на захист столиці Київа, то в цій самопожертві української молоді полягає колосальне значіння цієї події під Крутами для минулого, а ще більше для майбутнього, як стимула боротьби проти ворога. Далі ген. М. Капустянський запропонував присутнім встановити встановити пам'ять цих молодих героїв, як і всіх тих, хто життя своє за Україну віддав. — Мовччи присутні підійнялися з місць і в хвилі мовчанки віддали належну полеглим шану.

Далі відомий наш бандурист В. Емець проспівав під акомпанемент бандури складену ним самим думу-пісню про Крути, яка добрим і чулим виконанням спровокаила надзвичайно сильне враження на присутніх.

Після того слово було дане п. М. Ковальському. Останній промовець, будучи сам членом цього Бойового Куріння при Центральній Раді, поділився з присутніми спогадами про формашю цього Куріння, особливо гімназичної частини його. Ще в 1916 році існував під проводом студента Самородова український гурток «Джерело», в якому членами були тільки молоді гімназісти. В ньому отримали вони перше знайомство з укр. літературою та історією, випускали навіть свій журнал під тою ж назвою. Але з моменту революції цей гурток «Джерело»

почав організовувати учнів українців київських середніх шкіл, що і було досягнуто на початку літа 1917 року. Таким чином повстив т. зв. «Осередок», який, розвиваючи свою працю, в осені вже став досить сильно численною організацією. Врешті вся чоловіча частина цього «Осередку» вплилася в нову організацію, яка заснувалася в Києві — в Бойовий Курінь при Центральній Раді. Описуючи далі функції і обов'язки цього Куріння, як також і його внутрішню організацію, п. Ковальський поділився спогадами про ті операції, які були пророблені Курінем. Нарешті — Крути нерівний бій в ніч з 29 на 30 січня 1918 року, в якому загинула велика частина Куріння — з 70 наших юнаців — вернулося тільки 8 чи 9. Решта — лягла кістями.

Спиняючися далі на значенню для нашої історії цієї події, п. Ковальський навів приклади з історії, як аналогічні події перетворюються в легенду, що живе тисячами літ в душі нації. Масмо легенди і пісні про часи козацчини і її провідників. Так само і Крути вже мають свій відбиток і в нашій сучасній творчості, як музичний (як приклад — чудесна дума — пісня скомпонована і виконана п. В. Сміцем), так і поетичний. Тут п. Ковальський навів, як приклад, прекрасну поему Павла Тичини — «Скорбна Мати», пропитувавши з неї де-кільки рядків. Сільне враження спровокували слова Тичини, саме ті, коли учні Сила питают у Неї:

«скажи, як нам простіше пройти до Емауса?»

Й у відповідь на це, звівши свої руки «безкровні, як лілеї», Божа Мати, образ Скорбної України, — одповідає:

«Не до Юдеї шлях вам,,
вертайте з Галилеї.
Ідите на Вкраїну
Заходьте в кожну хату
Ачей вам там покажуть
хоч тінь Його розп'яту...»

Вертаючися до значіння Крут, як легенди, що завжди будитиме українську душу до боротьби проти чужого насилля, п. Ковальський зазначив, що найголовніше значіння Крут полягає в тому, що, коли 22 січня 1918 року Україну було проголошено незалежною державою, то через тиждень цей надзвичайної історичної ваги акт був окроплений і скріплений на віки вічною кров'ю цих молодих героїв. І тому, для нас, для сучасників, у яких ще живі спогади про цю першу втрату, про першу жертву — Крути повинні бути тим *memoriam*, яке може нас повести навіть на загибелю і на смерть, коли знову вернемося до чину і боротьби, але як завжди повинно нам нагадувати про те, що ми мусимо бути гідними і достойними тих, що десять літ тому не вагаючися, на вівтар Батьківщини віддали своє молоде життя.

На тому жалібні збори були зачинені. Присутні ще довго не розходилися, обмінюючися спогадами про минуле.

— Вечірка, яку улаштувало Товариство б. вояків Армії УНР у Франції, відбулася 21 січня с. р. на 71, Rue de Seine і пройшла дуже добре. Головною метою цієї вечірки було зібачленення фонду для інвалідів, що і було досягнуто, бо лотерея на фонд інвалідів дала 550 фр. Так само звернуто було увагу на наявність близького контакту з чужинцями, яких було запрошено на вечірку. З чужинців були: ген. Квінтадзе та князь Вачнадзе від Грузії, генерал Султан-Гірей від Північного Кавказу, генерал Каїнін з дружиною від самостійного Дону, Алі-Акбер бей Топчибаші від Азербайджану, піоручник генштабу французького Люте та інші. Наша колонія була досить численно представлена: серед наших були: п. міністр проф. О. Шульгин, князь Токаржевський-Карашевич з дружиною, ген. О. Удовиченко, ген. М. Капустянський з дружиною та члени Військового Т-ва і члени Об'єднаної Громади.

Вечірку розпочато спільною вечерею, після якої відбулися танці та забави, що в приємному настрою та в хорошій товариській атмосфері затяглися до ранку.

Не можемо не одмінити прекрасну гру нашого відомого бандуриста п. В. Ємця, що заграв кілька річей, а також і хору, що склався а *L'impresiste* і виконав кільки пісень.

Вітаючи ініціативу Військового Т-ва що-до улаштування таких чисто сімейних вечірок, можна тільки побажати, щоб вони робилися частине.

— Українська Об'єднана Громада у Франції (Париз). 14 січня цього року відбулися чергові загальні збори Громади, на яких було прийнято дімісію старої Ради Громади і обрано нову Раду, до складу якої увійшли: п. п. П. Ковальський — голова, І. Рудичів — заступник, а членами — п. п. Кульченко, Антоненко та Калюжний. Запасовими членами Ради обрано — п. п. др. Чикаленка та Б. Лотоцького. До складу Ревізійної комісії обрано п. п. Качуру, Косенка та Гончарова.

— Шалет. 14. І. с. р. відбулися Загальні збори Громади, на яких було переобрano Управу Громади. До складу нової Управи увійшли — п. п. Ю. Бацуца — головою, П. Вержбицький, — заступником, Стоцький, — скарбничком, Гутовський — секретарем і Пашин — членом.

— Укр. футбольна команда в Шалеті. Справа спорту у Франції, а особливо в провінціяльних містах стоять на першому місці: кожне маленькє містечко має спортивні клуби, стади, велодроми і т. і. Найбільш захоплюючою галуззю спорту є футбол. Футболові матчі приваблюють на стади тисячі глядачів ріжного стану і віку. Через це спорт і для нас українців може стати найбільш сприяючим чинником для про-

паганди імені українського серед французького суспільства. На це Громада в Шалеті звернула увагу і на весні 1927 року організувала футбольну команду; кадрами цієї команди стали п. Сваріка Анатоль і бувші учні Укр. Гімназії в Празі п. п. Селянський, Грушецький, Марущак, Кашук, Лечук, Хоменк і Олійник. Ціле літо вправлялися, а па початку футбольного сезону у вересні місяці, команда стала членом спортивного клубу м. Монтаржі (U. S. M.) під назвою *Equipe Ukrainienne*. Цей клуб є найкращим в нашім департаменті Loiret. Під такою назвою команда наша па протязі цього сезону вже мала з командами ріжних клубів 12 матчів, з яких 6 на стаді Монтаржі, а 6 по інших містах, як то: Баньо, Куртеней, Менсей, Шато-Ландон, Шампань і Морзель. За весь час виграно 28 голів і програно 15. Матчі відбуваються що-неділі і видатки на подорож до других міст оплачує U. S. M.

Чим далі, то команда все більш удосконалюється в грі і починає займати певне місце в спортивнім світі.

Велику роботу пропаганди імені нашого роблять ці юнаки, розіїжаючи по багатьох містах, під назвою українською виступаючи, перед французьким суспільством. Своєю дисциплінованістю, мистецькою грою, гарним виглядом і одностроєм роблять на чужинців як найкраще враження. Особливу заслугу треба признати капітанові команди п. А. Сваріці, що найбільше прикладає праці до зміцнення і удосконалення команди.

Сподіваємося, що вже в наступнім сезоні будемо мати біскучі перемоги над крашими французькими командами, але для цього потрібно мати ще 2-3 гравчі, а тому футболісти наші і Громада висловлюють побажання, що українці-футболісти, щоб перебувають на праці у Франції переїжджали працювати до них. Тут будуть мати велике поле діяльності в спортивній галузі і в великий мірі спричинятися до

віправдання нашого тут перебування. За інформаціями звертатися по адресі: M-r Batzoutza 18, Rue Lavoisier. Vesine a Challette. (Loiret). X.

— Коломбель. 17 січня помер від ран від нещасного випадку на роботі член Громади в Коломбель (Calvados) Дмитро Примоця, який працював на Acieries Thomas. З огляду на наїглість випадку не було часу виникнати з Парижу укр. панотця для похорон. Ховав московський пан-отець, не дивлячися на те, що покійний був греко-католиком. Труна була накрита національним прапором і вінками від громадян. Голова Громади сказав коротку промову, товариші закидали землею яму і зробили могилу.

У Польщі

— Щипіорио. 8 січня с. р. щипіорська еміграція, що згуртована у Відділі Українського Центрального Комітету, відбула загальні збори. Перед розпочаттям обрад збори вшанували встановленням з місць пам'ять покійного Головного Отамана С. Петлюри та заслухали новорічні привітання від Ур. Центр. Комітету у Варшаві, від Спілки Восн. Інвалідів, від Правління Укр. Станиці, від т-ва б. воїків Армії УНР й від Калішської Громади Союзу Українок - Емігранток в Польщі. Зборами пропадив сотник Проценко і секретарював Площинський.

Управа Відділу за короткий час відчинила школу для дітей та «Світлицю» для членів колонії. Видавала грошові допомоги й позички членам Відділу й молоко дітям (видано 583 літри). Проводила бібліотеку й читальню. Брала активну участь в Міжорганізаційному Комітеті по увіковічненню пам'яті С. Петлюри. Збирала гроші на процес в Паризі, на потерпівших від повені в Галичині й на викуп Щипіорського військового цвинтаря. На Різдви влаштувала в Світли-

ці ялинку для дітей з роздачею дарунків. По відчитанню звітів і спровідань Управа Відділу на чолі з сотн. Бугрином зголосила демісію. Збори дякували її за тяжку і корисну працю на добро колонії. До нового складу Управи обрано: сотн. Проценка, п. Дикого заступником, поручн. Ефремова — секретарем, п. Сухина — скарбником і п. Кальника та Доскача — запасовими членами. До Ревізійної Комісії — п. п. Буніна, Зав'ялова та Зеленка.

На закінчення збори винесли подяку п. Бугриновій за безкорисну тяжку працю в школі.

M. C.

В Америці.

— З'їзд «Союзу Українок Канади». В кінці грудня в Саскатуні відбувся з'їзд «Союзу Українок Канади», на якім взяло участь 120 жінок та дівчат з усіх трьох західних провінцій Канади. На з'їзді було порушено і обговорено ряд питань, що обходять спеціально жіноцтво. («Укр. Голос.» ч. 1).

— Конференція укр. журніalistів. В переконанню, що тільки при допомозі укр. преси в Сполучених Державах і Канаді вдається успішіше повести українську допомогову акцію, — управа Стрілецької Громади запрохала на спільну конференцію всі редакції укр. національних газет в Сполучених Державах і Канаді на день 29 січня 1928 року до Нью-Йорку для обговорення: 1) Справи будови Дому Інвалідів Української Армії у Львові силами американських і канадських українців, 2) Допомоги українській молоді і 3) справи спільногого протицілання ворожій пропаганді. («Свобода» ч. 3).

— Організація санітарного відділу. При Стрілецькій Громаді з'організовано санітарний відділ, якого зав-

данням є: нести лікарську поміч членам Громади; санітарна допомога інвалідам Української Армії, тісний зв'язок співпраці з санітарними установами і організаціями Сполучених Держав, Канади і краю; поширення і пропаганда знання про народне здоров'я. Провід Відділу обняли: др. мед. Сильвесь, Черпяк та др. Павло Дубас. («Свобода» ч. 3).

— Н о в а о р г а н і з а ц і я . В Едмонтоні і Саскатуні недавно відбулися з'їзди канадських українців, вислідом яких повстало створення нової організації, що прийняла назву «Союзу українців-самостійників». Ця організація має в собі об'єднувати українців, що вважають за свій ідеал самостійну українську державу, а за тим самостійність політичної думки і взагалі самостійність в громадськім житті. Сформульовані засади «Союза українців — самостійників» обіймають область політики, релігії, освіти і культури та економії. Треба підкреслити, що на обох з'їздах панувала однодумщість і відсутність суперечок. («Укр. Голос» ч. 1).

БІБЛІОГРАФІЯ.

— «ЖИТТЯ І ЗНАННЯ» — популлярно-науковий і літературний журнал.

З жовтня минулого року Львівська «Просвіта» роспочала видання щомісячного часопису під наведеною вгорі назвою. Дотепер вийшло 5 чисел цього нового журналу, обличчя його вияснилось, і тому не тільки варто, а й слід сказати про нього кілька слів.

В передовиці, уміщенні, як вступна стаття до читачів у першому числі «Ж і З», видавництво розповідає, яких труднощів довелось йому зажити, поки, зрештою воно спромоглось випустити перше число часопису й взагалі приступити до видання. Ще з 1925-го року було ухвалено постанову Загальних Зборів росиочати

це видання, але... «Ми завжди сумнівалися, — говорить видавництво, — сумнівалися, чи Товариство витримає цей тягар. Сумнівалися, чи найдемо передплатників. Сумнівалися в наших силах, чи потрапимо відповідним змістом наповнити сторінки паперу. Сумнівалися, чи найдемо співробітників. І ці сумніви підтинали у нас те, що вчора бивдалося нам певним і непохідним. В цінці кинули всіми сумнівами об землю і взялися за діло».

I тепер, ми можемо сказати від себе, що останнє було найліпше. Бо, зрештою, українці мають сьогодні фактично перший справжній популярно-науковий журнал, в якому подається цікавий, свіжий, корисний і добре зредагований матеріял. Тобто маємо журнал, якого ще дотепер не було на українській мові, бо перше серйозне видання цього роду це — «Життя і Знання». I вважаючи за пріменість це подати до відома нашому громадянству, ми гадаємо, що таке видання з'являється саме вчас; бо воно не тільки потрібне для тих читачів, що живуть на наших землях, включених в Польщу, але ж — не менш потрібно воно й тим нашим землякам, що «суть у розсіянні», що попеврюються на еміграції почужих сторонах, мовою яких не опанували в тій мірі, щоб читати відповідну чужу освітню літературу, а тим часом прагнуть розширити свої духовні обрії. От для них саме надається «Життя і Знання», і на нашу думку, було б дуже жаль, коли б цей часопис че з'явився в тих маленьких читальніках та малочисельних клубах чи об'єднаннях нашої еміграції, що позакладались по ріжких кутках еміграційних.

Видимо, що «Просвіті» пощастило збити при своїм виданні широке коло співробітників з досвідченим популяризаторським піром і відповідними фаховими знаннями. Це забезпечує цікавий зміст коротких, але грунтovих статей. Велике ж число ілюстрацій, що пояснюють тексти не тільки надає привабливого вигляду

часописові, але ж і полегшують усвідомлення текстів. Нарешті, такі літературні додатки, як «Бурсак» Наріжного (в прекрасному і стилювім перекладі Володимира Дорощенка) та високоінтересні записи з мандрівок по північних сторонах п. Мельника («На Камчатку»), являються не тільки доречними, — але ж і над-

звичайно цінною лектурою. Мова й правопис в журналі — загальноукраїнський.

Ціна на журнал дуже дешева, можливо що дешевша за собівартість. Адреса ж Редакції напевне кожному українцеві відома — «Просвіта» Львів. Ринок 10.

В. Старий.

З м і с т.

— Париж, неділя, 5 лютого 1928 року — ст. 1. В. Садовський.
Два ювілеї — ст. 3. О. Бочковський. Пан-Європа — ст. 7.
Ш. П. Війна майбутнього — ст. 9. Обєктиватор. З міжнародного життя — ст. 13. Лист з Берліна. — ст. 15. Лист із Каліша — ст. 17. Лист селянина з Ставропільщини — ст. 19. Хроніка — З Великої України — ст. 22. На укр. землях — ст. 23. Газетні звістки — ст. 25. З життя укр. еміграції: — у Франції — ст. 25. В Польщі — ст. 29. В Америці — ст. 29. Бібліографія — ст. 30.

ЧИТАЙТЕ

ПЕРЕДПЛАЧУЙТЕ!

ЧИТАЙТЕ!

Нехай не буде ні одної читальні, кооперативи, жіночого гуртка, ні одної свідомої української родини, котра не передплачувала би і не читала:

„ЖІНОЧОІ ДОЛІ“

ІЛЮСТРОВАНОГО ДВОТИЖНЕВИКА
ДЛЯ УКРАЇНСЬКОГО ЖІНОЦТВА, ЩО ВИХОДИТЬ 4-тий РІК В
КОЛОМІЇ.

Незвичайно цікавий та ріжкородний зміст цього часопису з'єднує собі велику прихильність нашого громадянства в краю та за межами. «ЖІНОЧА ДОЛЯ» містить: вірші, оповідання, статті на ріжкі теми, дописи про жіночий рух у чужинців, і в нас, та на всіх землях, замешкалих українцями.

«ЖІНОЧА ДОЛЯ» має цікавий американсько-канадський відділ, багату господарську частину і що варити.

«ЖІНОЧА ДОЛЯ» не забуває і про діток і молодь і має для них цікаву сторінку.

Крім того «ЖІНОЧА ДОЛЯ» є чайдешевшим двотижневиком, бо коштує лише:

10 зл. річно, 5 зл. піврічно, 2.50 вл. чвертьрічно.
Для заграниці 2 доларя річно.

Адреса редакції і адміністрації:

Коломия, ул. Нова ч. 1.

Купуйте Альманах «Жіночої Долі»

„НАШ СВІТ“

з додатком календаря на 1928 р.

УКРАЇНСЬКА ОПЕРА В ПАРИЖІ
Salle de Société de Géographie 134, Bd St-Germain
11 лютого 1928 року о 8-30 вечора виконане буде концертово

ЗАПОРОЖЕЦЬ ЗА ДУНАЕМ

опера на 2 дії, муз: Артемовського
участь приймають пані Н. Жіло, Н. Трекінія та п. п. С. Шумів, П. Гамалій і О. Чехівський.

Хор під орудою п. А. Чехівського. Актори. Г. Пономаренко.
Квитки добувати в редакції «Тризуба», 42, rue Denfert Rochereau, Анигарня «Москва», 9, rue Dupuytren та S-té A-me des Grandes Ed. Musicales,
22, rue d'Anjou. — Ціна — від 6 — до 25 фр.

ПОДПИСКА
на
ЕДИНСТВЕННУЮ ВОЛІШУЮ РУССЬКУЮ ГАЗЕТУ В ПОЛЬШІ

„ЗА СВОБОДУ“

Существует с июня 1920 года.

ЗАДАЧІ ГАЗЕТИ: Борьба с большевизмом, освещение подсовѣтской и русской эмигрантской жизни, меньшинственный вопрос в Польше, церковная жизнь, и т. д.

По воскресеньям газета дает «ЛИТЕРАТУРНОЕ ПРИЛОЖЕНИЕ». Первый председатель редакционной коллегии М. П. АРЦЫБАШЕВ †. Главный редактор: Д. В. ФИЛОСОФОВ.

ПОДПИСНАЯ ПЛАТА.

на газету	на газ. «ЗА СВОБОДУ!»	на газету с журналами
«ЗА СВОБОДУ»	с журналом	«БОРЬБА ЗА РОССИЮ» И
без приложений	«БОРЬБА ЗА РОССИЮ»	«ИЛЮСТРИРОВ. РОССИЯ»

В ПОЛІЩІ.

на 1 мѣсяц — 5.50 с пер.	на 1 мѣсяц — 6.00 с пер.	на 1 мѣсяц — 8.50 с пер.
2 » — 10.50 » »	2 » — 11.50 » »	2 » — 16.50 » »
3 » — 16.00. » »	3 » — 17.50. » »	3 » — 25.00. » »

ЗА ГРАНИЦУ.

на 1 мѣсяц — 1 зм. долл.	на 1 мѣсяц — 1.10 долл.	на 1 мѣсяц — 1.50 долл.
на 2 » — 2 » »	2 » — 2.20 » »	2 » — 3.3000 »
« 3 » — 3 » »	3 » — 3.30 » »	3 » — 4.50. » »

Для священно и церковно-служителей а также для народных учителей ОБЫЧНАЯ СРИДКА в 1 злот.

За перемѣну адреса 1 зл.

Адрес редакції и конторы:

WARSZAWA, DLUGA 50, PASAZ SIMONSA 30-31.
Телеф. редакції 109-30; конторы 165-66.

Редакція і Адміністрація: 42, rue Denfert-Rochereau, Paris V.
Поштова адреса: «Le Trident» (Tryzoub). Boite post. № 15. Paris XIII.
Редактує—Комітет. Адміністратор: Іл. Косенко

Le Gérant: M-me A. Perdrizet.